

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8–10
150 Reykjavík

Reykjavík, 6. mars 2015

Efni: 144. löggjafarþing 2014–2015. Þingskjal 523 — 389. mál. Frumvarp til laga um breytingu á lögum um mannanöfn, nr. 45/1996, með síðari breytingum (mannanafnanefnd, ættarnöfn).

Mannanafnanefnd hefur á síðustu árum óskað eftir því í samskiptum við innanríkisráðuneyti að núverandi lög um mannanöfn yrðu endurskoðuð. Ýmis grundvallarhugtök í núverandi lögum, eins og málkerfi og hefð, eru ekki nægilega vel skilgreind í þeim. Mannanafnanefnd er skylt að framfylgja lögnum eftir bestu vitund en vegna þessara annmarka kunna úrskurðir nefndarinnar stundum að þykja misvísandi (dæmi: nafnið *Judith* leyft vegna hefðar en nafninu *Júðith* hafnað).

Flestar hafnanir mannafnanefndar á nöfnum skv. núgildandi lögum (sbr. 5. gr.) eru vegna ritháttar. Í 5. gr. laganna segir: „Það [þ.e. nafn] skal ritað í samræmi við almennar ritreglur íslensks máls nema hefð sé fyrir öðrum rithætti þess.“ Í því frumvarpi um breytingar á lögum um mannanöfn, sem nú liggur fyrir Alþingi, er umrætt skilyrði fellt brott. Með því verða mannanöfn undianþegin almennum réttitunarreglum málsins. Til samanburðar má geta þess að í nýsamþykktum lögum um örnefni frá 3. mars 2015 er kveðið fastar á en í fyrri lögum um mikilvægi þess að ný örnefni séu í samræmi við íslenska málfræði og íslenska málvenju (sjá b-lið 1. gr.). Ef mannanöfn þurfa ekki að lúta íslenskum stafsetningar- og málfræðireglum verður erfiðara að finna nöfn í skrá þar sem enginn réttur ritháttur er þá til.

Í frumvarpinu eru engar kvaðir um að nöfn þurfi að uppfylla ákveðin skilyrði. Að okkar mati er mikilvægt að eiginöfn geti beygst sem nafnorð. Samkvæmt því eru t.d. tákn, raðtölur eða efsta stig lýsingarorðs ótæk sem nöfn en verða leyfileg samkvæmt frumvarpinu.

Í greinargerð með frumvarpinu segir að ákvæði laganna um kvenmannsnöfn og karlmannsnöfn séu tímaskekkja og að það sé ekki hlutverk löggjafans að skilgreina hvað eru kvenmannsnöfn og hvað karlmannsnöfn. Á mannafnaskrá eru nú fáein samhljóma orð sem bæði eru skráð sem karlmanns- og kvenmannsnöfn (dæmi: *Blær*, *Júní*, *Elía*) en almennt eru nöfn þó eingöngu karlmanns- eða kvenmannsnöfn. Varhugavert yrði að gera slíka grundvallarbreytingu á nafnakerfinu sem lagt er til í frumvarpinu en þá yrði til að mynda hægt að nefna dreng *Þorgerði* og stúlku *Sigmund*.

Í frumvarpinu (b-lið 4. gr.) er lagt til að ættarnöfn verði gefin frjálts. Hér þarf að huga að nokkrum atriðum: Í núgildandi lögum um mannanöfn voru millinöfn hugsuð sem ígildi

ættarnafna. Í þessu frumvarpi er millinöfnum haldið inni en óljóst hvaða stöðu þau munu hafa þegar ættarnöfn verða gefin frjáls. Huga þarf að því að hið ævafora germanska nafnakerfi hefur eingöngu varðveist hér á landi. Ætla má að ef ættarnöfn verða gefin frjáls yrði það hörð atлага að slíku kerfi. Fornt föður- og móðurnafnakerfi okkar er mikilvægur menningararfur og ábyrgðarhlutur að vega að því. Það má einnig færa rök fyrir því að það hafi ýmsa kosti út frá sjónarmiði jafnréttis fram yfir ættarnafnakerfið. Einnig er óljóst í frv. hvort ættarnöfn eigi að lúta einhverjum skilyrðum um form, s.s. hvort taka megi hvaða nafn sem er, þ. á m. eiginnöfn sem ættarnöfn eða kenninöfn. Ættarnöfn eru í eðli sínu nöfn sem fylgja ættum. Ekki verður séð í frumvarpinu hvort ættarnöfn munu njóta einhvers konar nafnverndar eða hvort ótengdir aðilar hafi heimild til að taka upp sama ættarnafn og þar af leiðandi yrði ættarnafnið ekki lengur ættarnafn.

Enda þótt frumvarpið næði fram að ganga, allar kvaðir um nöfn felldar brott og mannanafnaskrá ekki lengur til verður ekki hjá því komist að upp komi ágreiningsefni um nöfn og skráningu þeirra. Einhver aðili eða stofnun þarf að geta tekið á slíkum málum.

Þörf er á heildarendurskoðun laga um mannanöfn eins og áður var rakið. Það er mikil vinna og huga þarf að mörgum þáttum. Kalla þarf til sérfræðinga á sviði laga, málfræði og mannréttinda til að endurskoða lögin.

Við teljum umrætt frumvarp ekki vera til bóta og leggjumst gegn því að það verði samþykkt.

Ágústa Þorbergsdóttir formaður mannanafnanefndar
Jóhannes B. Sigtryggsson nefndarmaður í mannanafnanefnd